

Handhygiëne

Voorkomen is beter dan genezen

Hygiëne speelt al sinds de oudheid een belangrijke rol bij infectiepreventie.

Epidemieën waren meestal het gevolg van slechte hygiënische omstandigheden. Door toeval of door logisch redeneren kwam men er meer en meer achter dat met relatief eenvoudige maatregelen infecties konden worden voorkomen.

Eén van de meeste tot de verbeelding sprekende voorbeelden is hierin de handendesinfectie met chloorwater, toegepast door de Hongaarse arts Semmelweis. Deze simpele handeling gaf een aanzienlijke reductie van de toen beruchte kraamvrouwenkoorts.

Het voorbeeld van Semmelweis onderstreept twee belangrijke aspecten:

1. Handhygiëne speelt een centrale rol bij het onder controle houden van infecties. De handen zijn bij uitstek de dragers van (potentiële) ziektekiemen. Zeker in situaties waarin sprake is van een verlaagde weerstand bij de patiënt is handhygiëne essentieel.
2. Consequent (en routinematig) toepassen van handhygiëne is de sleutel tot het succes van infectiepreventie. Het volgen van vaste werk-instructies door iedere betrokkene zal alleen dan resultaten opleveren.

Epidemieën

In onze moderne maatschappij zijn epidemieën zeldzaam en vrijwel altijd goed controleerbaar. Toch kan het soms uit de hand lopen zoals wij in 1997 met de varkenspest konden constateren. De belangstelling voor de preventie van infecties is daarom nog nooit zo groot geweest als nu. Hand- en huiddesinfectie is van het grootste belang om verspreiding van ziektekiemen te voorkomen. In dit artikel gaan wij in op de zienswijze die nu algemeen geaccepteerd is in de humane gezondheidszorg en is vastgelegd in de 'Consensus preventie ziekenhuisinfecties'. Deze richtlijnen worden nu ook consequent gehanteerd voor gezelschapsdieren op de Faculteit van de Universiteit Utrecht en zijn in de dagelijkse veterinaire praktijk ook zeer goed toepasbaar.

Bij gezonde dieren bestaat er een evenwicht tussen de aanwezige micro-organismen en de afweer of de weerstand. Als de aanvalskracht van de micro-organismen groter is dan de afweer dan treedt er een infectie op. Naast de reeds van nature aanwezige micro-

organismen op de handen, de zogenaamde residente flora, komen er tijdens de handelingen met het dier transiënte, of tijdelijke micro-organismen op de handen terecht. Vooral onder deze tijdelijke micro-organismen komen ziekteverwekkende kiemen voor, afkomstig uit faeces, urine, bloed, sputum en dergelijke die via de handen direct van het ene op het andere dier worden overgebracht (kruisbesmetting). Met name bij wondinfecties is het risico van kruisbesmetting groot.

Handenreiniging en/of desinfectie

Om de micro-organismen op de handen te verwijderen of te reduceren staan ons twee methoden ter beschikking. In de eerste plaats is er de mogelijkheid van de mechanische reiniging met water en zeep. En ten tweede hebben wij de mogelijkheid om met chemische middelen de micro-organismen te doden. In het eerste geval spreken wij van handenreiniging en in het tweede geval van handendesinfectie. Enkele van deze chemische middelen worden verwerkt in desinfecterende zepen, de zogenaamde scrubs. Deze worden in de veterinaire praktijk nog zeer veel toegepast. Het reducerende vermogen van deze producten op de aanwezige transiënte handflora is echter ongeveer vergelijkbaar met die van gewone zeep en aanzienlijk minder dan kan worden bereikt door het inwrijven met een oplossing op basis van alcohol.